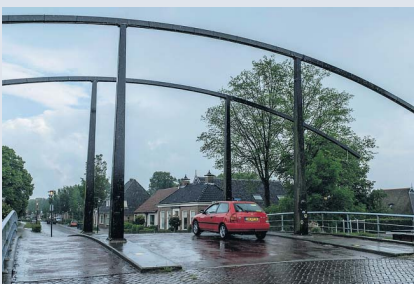

TEKST PAUL STRAATSMAN | FOTO'S JAN ZEEMAN

WIE DE JEUGD HEEFT ...

Van linksboven met de klok mee: brievenbussen van bootjesmensen langs het kanaal; landschaps-historicus Wessel van Vliet; fietspaadje op de tweede helft van de tocht; protestborden tegen nieuwbouwplannen in de Peinder Mieden; de brug in Opeinde; nieuwsgierige koeien onderweg; de Waldwei kruist het Opeinder Kanaal; kerkhof met klokkenstoel.

De omgeving van Opeinde is een schoolvoorbeeld van een middeleeuwse agrarische veenontginning. Aan de hand van een wandeling legt Wessel van Vliet uit hoe het landschap zijn vorm kreeg. Blijft het karakter van de Peinder Mieden bewaard?

Wat moet je ervan vinden...? Er is geen beter alternatief voor de Peinder Mieden? Gewoon goed plan? Voor we ingaan op deze vragen eerst een andere: mag je er wel wandelen? De hekken en de bordjes verboden toegang aan de rand van het gebied wakkeren eerder de nieuwsgierigheid aan dan dat ze afschrikken, maar ze zijn wel echt. Valt er überhaupt een rondje te maken over paden, zonder dat je door hoog, nat gras moet banjeren?

Niemand in Opeinde die u tegenhoudt om een kijkje te nemen in de Peinder Mieden, maar om problemen te voorkomen blijven ze buiten het gebied dat de aanleiding vormt voor dit artikel. Beetje vreemd, maar het zij zo: een verhaal over de geschiedenis van het landschap valt ook prima te vertellen als je erlangs loopt in plaats van dwars erdoorheen.

Wessel van Vliet vertelt dat verhaal aan de hand van een wandeling rond Opeinde. Zijn route vloeit voort uit de excursie die hij begin juni leidde door de Peinder Mieden, een gebied van graslanden en elzensingels, behorend bij nationaal landschap Noordlike Fryske Wâlden.

Van Vliet (1992) was in 2013 een van de oprichters van Histoaryske Feriening De Pein. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, zullen de andere oprichters gedacht hebben toen ze de gang naar de notaris maakten. Doorgaans zijn historische verenigingen – met alle respect geschreven – nogal grijs en gepensioneerd. Van Vliet is nog maar net aan zijn werkzame leven begonnen: begin dit jaar studeerde hij af als planoloog en landschapshistoricus.

Hoewel hij in de stad Groningen woont, en werkt in Drenthe bij Geopark de Hondsrug, ligt zijn hart in het dorp van zijn jeugd.

Van Vliet wijst naar de kaart. „Op-einde heeft een prachtig landschap, maar is geen gemakkelijk dorp voor routes. Het Opeinder Kanaal en de Waldwei (N31 tussen Drachten en Leeuwarden) doorsnijden veel oude paden en maken het lastig om een rondje om het dorp te maken.”

Voor we op pad gaan: wat is er te doen om de Peinder Mieden? Wie de kaart bekijkt ziet het gebied ingeklemd tussen Opeinde, de Burmanisllood, de Kletten en het Opeinder Kanaal. De gemeente Smalingerland (zeg nooit 'gemeente Drachten', daarmee maak je geen vrienden in Opeinde) is eigenaar van de grond. Zij kijkt het een aantal jaren geleden met het oog op een uitbreiding van industrieterrein De Haven in Drachten, een uitbreiding die nooit kwam. Niemand in Opeinde die daar om rouwt. Maar wat moet je met de grond?

Een ambitieus, uniek plan werd

opgesteld, voluit Nieuwe Marke Opeinder Mieden geheten. Dat voorziet in 44 woningen in het gebied. Het unieke zit 'm erin dat de eigenaren gezamenlijk – vandaar *marke* – verantwoordelijk worden voor het beheer van het totale gebied, 90 hectare groot.

Vraag is natuurlijk of particulieren daartoe in staat zijn. Want het klinkt allemaal mooi, maar hoe zorg je dat ze kennis van zaken hebben en de neuzen dezelfde kant op staan? Om ze op weg te helpen neemt de gemeente Smalingerland de eerste vijf jaar van het beheer voor haar rekening. Maar zover is het nog niet, want hoewel al veel aspirantkopers zich hebben gemeld voor deelname is de kogel nog niet door de kerk.

Genoeg over het heden, terug naar het verleden. Cruciaal daarin is de Burmanisllood, die samen met de Drait de bovenloop van de Smalle Esterzanding vormt. Van Vliet beschrijft het proces dat

ROUTE

Begaanbaarheid: verharde paden. Honden mogen mee. Lengte: 1,0 kilometer. Start: Kommissiewei in Opeinde, bij brug over Opeinder kanaal. Start bij de brug en loop over de lendrachtssingel langs het kanaal en voorbij grasdrogerij. Buig na viaduct in de Waldwei met de weg mee naar rechts: Leidyk. Neem na hoogspanningsleiding eerste afslag LA, Swartfean, een grindpad. Neem eerste afslag RA, via de Bosk komt u uit op verharde weg en sla opnieuw RA: Rydwei. Wandel via viaducten van Waldwei

en langs het crematorium. Einde Rydwei RA, Nijtap. (Na 300 meter in flauwe bocht is aan de rechterkant het oude kerkhof van Opeinde. Hier stond tot 1908 de kerk van het dorp) Na tankstation LA: Middelbuorren. Einde Middelbuorren RA: Hegewei. Neem na brug het schelpenpad/ fietspad LA. Volg het schelpenpad, na bocht naar rechts komt het uit op verharde weg, sla RA: De Hoarnen. Op T LA en meteen RA: Tsjerke-loane. Op T RA: Kommissiewei. Wandel terug naar start.

Wanneer Paul wandelt of fietst zet hij zijn gps aan. De route kunt u downloaden via www.paulstraatsma.nl

hoort bij de middeleeuwse agrarische veenontginning, een type ontginning dat de Wâlden kenmerkt. „Je moet je voorstellen dat zo'n duizend jaar geleden tot ver in de omtrek alles bedekt lag met veen: ondoordringbaar. Via riviertjes als Boorne, Tjonger en Smalle Esterzanding was dat veen begaanbaar. Loodrecht op de oevers werden voor het beheer van het veen te ontwateren en geschikt te maken voor landbouw.”

Van Vliet wijst naar de percelen die haaks vanaf de Burmanisllood opstrekken tot aan De Leijen aan de andere kant van Opeinde en legt uit hoe de bewoning met de ontginning in de eeuwen op-schoof, tot het dorp zijn definitieve plek had gevonden, aan de huidige Kommissiewei. „Daar lag Opeinde als een linddorp op een dekzandrug, in het noorden en oosten begrensd door hoogveen dat pas in latere eeuwen werd vervoerd, letterlijk 'op het einde'.”

„In de Wâlden verraden oude kerkhoven vaak waar de middeleeuwse voorgangers van de huidige dorpen hebben gelegen, dichterbij de riviertjes waar de ontginning begon. Er bestaat een kaart van Opeinde waarop zo'n kerkhof staat aangegeven, maar helaas

hebben we die plek nog nooit kunnen vaststellen.” We verlaten de Peinder Kanaal en steken het Opeinder Kanaal over. Dat werd in de 19de eeuw gegraven om de Smalle Esterzanding beter af te wateren. Langs het kanaal werd in de vorige eeuw ook dekzand afgegraven en verhandeld. Van Vliet heeft een hoogtekaart bij zich waarop de afgegraven percelen goed zijn te herkennen. „Het kanaal trok bedrijvigheid aan, de kern van het dorp verplaatste zich naar het kruispunt met de Kommissiewei.”

De hoogtekaart wordt opnieuw tevoorschijn gehaald wanneer we parallel aan de Waldwei over de Leidyk wandelen en in de verte De Leijen zien liggen. De rust van het immense veenveidegebied schuurt met de voorbijzende auto's. „De naam zegt het al, hier lag een dijk, om het ze water te houden. In de 19de eeuw werd de landbouwgrond rond Opeinde. Een paar eeuwen geleden was De Leijen hoogveengebied. Dat hoogveen is inmiddels afgegraven waarbij ook het laagveen tot anderhalve meter diep uit de bodem is gehaald. Zo ontstond de waterplas.” Zie ook: www.depeindermieden.nl

“OPEINDE LIGT ALS EEN LINT OP EEN DEKZANDRUG. LETTERLIJK 'OP HET EINDE'”